

# **A tanya**

avagy „Ég és föld között...”

Saláta Dénes  
SZIE MKK KTI  
IV. évfolyam

Nem szerencsés kezdet egy beadandóhoz, főleg olyan beadandóhoz, amelynek gerincét a véleménynyilvánítás képezi, de előzetesen is elnézést kell kérnem a dolgozat személyes hangvétele miatt. A tanyáról, a tanyai életről, létezésről és egyáltalán a magyar ember életéről nem lehet másképpen beszélni és írni sem, legalább is jelen véleményem szerint, illetve lehet, de ez nem mindig vezet jóra, sőt szinte soha, mint láthattuk számos alkalommal a „tanya” hányattatott történetében.

A személyes hangvétel mellett, annyit merészelek megengedni magamnak, hogy csak futólag bemutatkozzak. Ezt azért is teszem, mert talán akkor kicsit a szememen keresztül láthatnak mások, továbbá remélhetőleg bocsánatos bűnnek bizonyul a dolgozatom rendhagyó formája.

Saláta Dénes vagyok, Miskolcon születtem 1984. novemberében. Egy Komjáti nevű apró faluban lakom Borsod-Abaúj-Zemplén megye északi részén, Miskolctól mintegy hatvan kilométerre a magyar-szlovák határ mentén. Szülőfalvam a tipikusan lassú haldoklásra ítélt „aprófalu” kategóriába tartozik, aminek ugyan „turisztikai potenciálja kiaknázható”, de ettől függetlenül napról-napra egyre kevesebb esélye van a tartamos fennmaradásra. Szerencsés helyzetben vagyok, hiszen édesanyám és édesapám is mindketten dolgoznak és nagyon sok áldozatot hoznak azért, hogy húgomat, öcsémet és engem taníttassanak és egyáltalán biztosíthassák számunkra azokat a körülményeket, amelyek nekik nem adathattak meg. Apai ágon a nagyszüleim a két kezük munkájából éltek, nagyapám napszámos volt, nagymamám az elszegényedett őslakos Péterfy család leszármazottja, sosem voltak gazdagok, de mindent megtettek a gyermekeikért. Édesanyám polgári családból származik, nagyapám (aki mellesleg egy Szentés melletti tanyán született) agrármérnök, nagymamám – ahogyan édesanyja és lánya, az én édesanyám is – tanár volt. Ennyi talán elég is, de annyit még megjegyeznék, hogy köszönettel tartozom szüleimnek és tisztelettel adózom nagyszüleim emlékének. Mert emlékszem arra a napra, amikor először adtak a kezembe szerszámot, ráadásul sarlót, hogy dolgozzak; emlékszem arra, amikor nagyapám véget nem érően sorolta, hogyan kell a növényeket vetni, ápolni, gondozni, metszeni, hogyan főzök magamnak gyógyteát, ha beteg vagyok; és emlékszem arra is, hogy hogyan kapáltam nagymamám mellett és hogyan mesélt közben a földről, az emberekről. Hallom apám aggódó hangját, amikor a földről, a jószágokról, a jövőről beszélünk, érzem anyám megnyugtató ölelését. Ezt azért tartottam fontosnak elmondani, mert nekik köszönhetem, ha valaha ember lesz belőlem. A „tanyakirándulás” amelyen részt vehettem olyan érzelmeket hozott felszínre bennem, amelyek váratlanul értek és olyan oldalával találkoztam a magyar ember életének, amiről eddig csak

hallottam, ezért köszönettel tartozom. Ezzel a lendülettel a hosszas és talán túl személyesre sikerült bevezető után rátérnék a dolgozat témájának tárgyalására.

A tanya és gazdálkodása című tantárgy keretein belül megismerkedhettem a tanyaák történetével, kialakulásuk körülményeivel, a jelen helyzettel és fennmaradásuk lehetőségeivel. Sokat hallottam a tanyai emberről, a tanyai életről, a tanyai létezésről. De az a pillanat amikor péntek délelőtt beértünk a tanyavilágba, az rakta az i-re a pontot, talán.

A tanya, mint fogalom egy igencsak összetett és igencsak hosszú mondat, de ahhoz képest, amit a tanya ténylegesen jelent, nem hordoz magában semmiféle értelmet, illetve jelentést. A tanyát nem lehet leírni szavakkal, mondatokkal vagy akár paragrafusokkal. Nem szorítható jogi hieroglifák, bekezdések és alpontok szűkülő folyosójú falai közé. A tanya mást jelent.

A tanya egy olyan valami a világban mely ég és föld között van. Félúton az ég felé és félúton a mély felé. Olyan mennyei örömök és olyan pokoli gyötrelmek helyszíne, melyet a mai átlag „cityzen” világpolgár soha életében nem tapasztalhat. Kinek is baj ez? – gondolnák, ha egyáltalán tudomásuk lenne ezen dolgokról, de már a régi nóta is megmondta: Aki dudás akar lenni, Pokolra kell annak menni... Hogyan is érthetné meg a „mai” ember (és most a mai kifejezést pejoratív értelmében használom, nem úgy mint a későbbiekben a „paraszt” kifejezést) mit is jelent igazán élni, nem csak úgy lenni, nem csak úgy vegetálni a jól-éti társadalmunkban? Ha csak egyszer belegondolnának az emberek, hogy mi történne akkor, ha nem lenne többé hypermarket, olcsó spanyol paradicsom, másik bolt, ahol van leértékelés vagy akár gyorsétterem? Hát igen, lehet, hogy a tanyai vagy falusi paraszt nem lenne többé a földet túró, elmaradott, buta, szerencsétlen, pusztulásra és sajnálatra, sőt mitöbb lenezésre kárhozottatott kövület, hanem sokkal inkább lenne a Paraszt olyan ember, akinek van valamilye, nem csak a mai fogyasztói normáknak megfelelő játékszerei, de leginkább igényei. A föld melyet verejtékével, könnyével és ha kell akár vérével öntöz, az az övé, és ezáltal a tanya amiben él is az övé. Elvehetik tőle, de lelke akkor is ott marad földjén, ahová teste is kívánczik, amikor élete alkonyára ér. A föld melynek néhol se íze, se szaga, mert „csak” homok.

El lehet zavarni, ki lehet üzni, meg lehet verni vagy akár meg is lehet ölni a Parasztot, de mindig több lesz azoknál, akik az erőszakot elkövették ellene, legyen szó bármely kitűzött lobogó „szent” céljáról is. Erkölcsileg, emberileg és egyetemesen is magasabb szinten állnak ezek az Emberek, akiknek megadatott a tanyai lét, mely olykori durvasága ellenére is sokkal emberibb, mint a mai világ kegyetlensége.

Olyan csoda a tanya, mely valóban nehezen megfogalmazható, csak annyira, mint azok az érzelmek melyek miatt végig ott csillogott a könny a derék öreg szeme sarkában, amíg hozzánk beszélt a tanyája udvarán vagy akár a háza kellős közepén. Olyan csodákat és borzalmakat élhetnek át azok az Emberek nap, mint nap, melyet teljes mélységében elképzelni sem tudok. Mekkora öröm lehet az, amikor előbújik a vetett mag a földből, bekerül a termés a helyére, vagy éppen megszületik a gyermek, aki mindent megörököl majd, és persze mekkora bánat lehet, amikor elviszi a víz, a fagy, a tűz vagy éppen más valaki a termést, megfosztják az embert életének helyétől, értelmétől és mindenétől amilye csak van, vagy éppen elveszíti gyermekét. Ugyan mi az? Legyintenek sokan. De a teremtés csodájának legelső lépcsője, amit a növények nevelése, ápolása jelent vagy éppen a tisztelet, amit az Ember a sokat istápolat és vigyázott jószág torkának elvágásakor érez, olyan dimenziók, amik a kérdést feltevők és persze a „nagy döntések meghozói” előtt soha nem fognak feltárulni.

Az öröm, amit az aratás után érez az Ember; a csodálat, amivel a kelő és fekvő napot bámulja az Ember, mielőtt nekifog a munkának vagy miután éppen végzett; az aggodalom, ami az Ember gyomrát szorongatja és gyűri maroknyivá éjjel, ha beteg a jószág és persze a megkönnyebbülés, amikor megmarad s talán rendben is lesz. De említhetném az örömet, amit az jelent, ha reggel a szeretett asszonyt pillantja meg az Ember először vagy azt a feneketlen bánat kutat, amikor kivágja az Ember a fejének valót. Akár csak a boldogság, amikor a gyerek szerszámot fog és dolgozik, még ha csak játékból is, de segít az apjának, nagypapjának vagy éppen a fogcsikorgatva, kezét tördelő, őrzöngő tehetetlenség, amikor beteg és messze a segítség. A szeretet és a ragaszkodás, a hit és a bizalom és persze az örökös aggodalom, ami tükröződik azokon a ráncos, napégette arcokon; ami visszanez a barna, szürke, zöld és kék, könnyező szemekből; és ami ott érezhető a cserepesre kérgesedett tenyerek szorításában.

Ezek a kettősségek, ha lehet így nevezni őket, hiszen legalább többségeket, teremtik meg az Embert. És mégis. Nem volt olyan Hely ahol ne láttak volna szívesen, legalább is a lelkem mélyén szeretném így érezni. Nem volt olyan Tanya ahol ne kínáltak volna, ha más nem legalább egy pohár vízzel. Nem volt olyan Ember, aki ne fogott volna kezét velünk, vagy ne kívánt volna minden jót és szerencsét az élethez. Ez az, ami tükröt tart nekünk. Ma akár meg is halhatunk az utcán, senki nem foglalkozik velünk, ha elesünk, csak addig, amíg vérzünk a „nagyközönség” előtt, szólnak a szirénák, vagy éppen kileheljük a lelkünk. Milyen világot élünk?

Olyat, ami teljes mértékben képtelen arra, hogy megmaradjon. A nyugalom, amibe a médiumok segítségével ringatjuk magunkat, a hamis képek, amiket magunkról festünk másoknak, és mások festenek rólunk vagy éppen nekünk; a kizsákmányolás, hiszen azért,

hogy mi kávét igyunk, vagy márkás ruhát hordjunk a világ népességének négyötöde éhezik, legalább is valamilyen formában. Vég nélküli a lista..., mind-mind olyan dolgok, amikről már nem veszünk tudomást, azt hisszük nem lehet baj, csak legyen meg a kis világunk és minden rendben lesz - hát egyáltalán nem.

Foglalkozunk a vidékkel, az emberrel, a szegényekkel meg mindennel, csak magunkkal igazán nem és most nem a pipere szerekre gondolok. Elfelejtünk Ember lenni, Embernek maradni. Kívülállóként tekintünk mindenkire és mindenre, sokszor a tudomány elefántcsont tornyából, de ez tarthatatlan. Mindenhol folyik a fenntarthatóság, a tartamosság, ennek ellenére a lakosság jelentős hányada városban él, és nem önellátó, hanem rászoruló és kiszolgáltatott, csak nem akarja beismerni.

Mindezekén túl a tanya nem, hogy nem fenntartható és nem élhető, hanem a falu és a tanya az egyetlen fenntartható és tartamos ideig élhető életforma. Ennek ellenére, mint oly sokszor máskor a történelem folyamán, megpróbálják felszámolni. Ha máshogy nem megy a nyakas és szívós Paraszt kipusztításával. Elveszik azt a kevéske földet is, amihez inaszakdtáig ragaszkodik, ami igazából nem is föld, hanem homok, amilye csak van, és teljesen ellehetetlenítik az életét. Olyan körülményeket teremtenek, melyek között nem marad választási lehetőség és mi mindannyian, csak hagyjuk!

Hagyjuk, hogy kivegyék alólunk az életet jelentő földet, az egyetlen túlélési esélyünket. Hagyjuk, hogy sárba tiporják és meggyalázzák őseink emlékét és kitöröljék identitásunkat, elvegyék magyarságunk, emberségünk. És ezeken felül hagyjuk, hogy bántsák testvéreinket, apáinkat, anyáinkat, gyermekeinket, de meddig még? Sajnos késő lesz már, amikor rádöbbenünk, hogy mit is veszítettünk illetve veszíthetünk, bár remélem nem ez az út áll előttünk.

Bárhogyan is lesz, szerencsésnek érzem magam, hogy láthattam és halhattam azokat az Embereket, akikkel azon a hétvégén hozott össze a sors. Beleláthattam Emberi sorsokba, történetekbe, persze csak felszínesen, hiszen olyan voltam én is, mint a „nagy fehér ember” aki elhajózott a bennszülöttekhez. Kezet fogtam Velük, leültem Közéjük, hallgattam Szavaik, ettem Étélük-Italuk, amihez képest az „élelmiszer” csak hamu, de talán ez is elegendő volt ahhoz, hogy kicsit jobban megismerjem Őket. És persze hozzá kell tennem, hogy mindegyik arc olyan volt, mintha a nagyapám, nagyanyám vagy éppen az öreg szomszéd nézett volna vissza rám.

Majdhogynem otthon éreztem magam...bár tanyán igazán csak az van otthon, aki tudja, milyen is „*Ég és föld között*” szabadon születni, élni és meghalni.